

Kořeny a kontexty

In: *Mosty blízké i vzdálené : století Ústavu germanistiky, nordistiky a nederlandistiky*.
Juříčková, Miluše (editor); Kostecká, Marta (editor); Munzar, Jiří (editor); Urválek,
Aleš (editor). Vydání první Brno: Masarykova univerzita, 2019, pp. 24-28

ISBN 978-80-210-9252-5; ISBN 978-80-210-9253-2 (online : pdf)

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/141014>

Access Date: 04. 12. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

Kořeny a kontexty

Nejvýraznější postavou brněnské poválečné germanistiky je nepochybně dlouholetý vedoucí katedry Zdeněk Masařík.

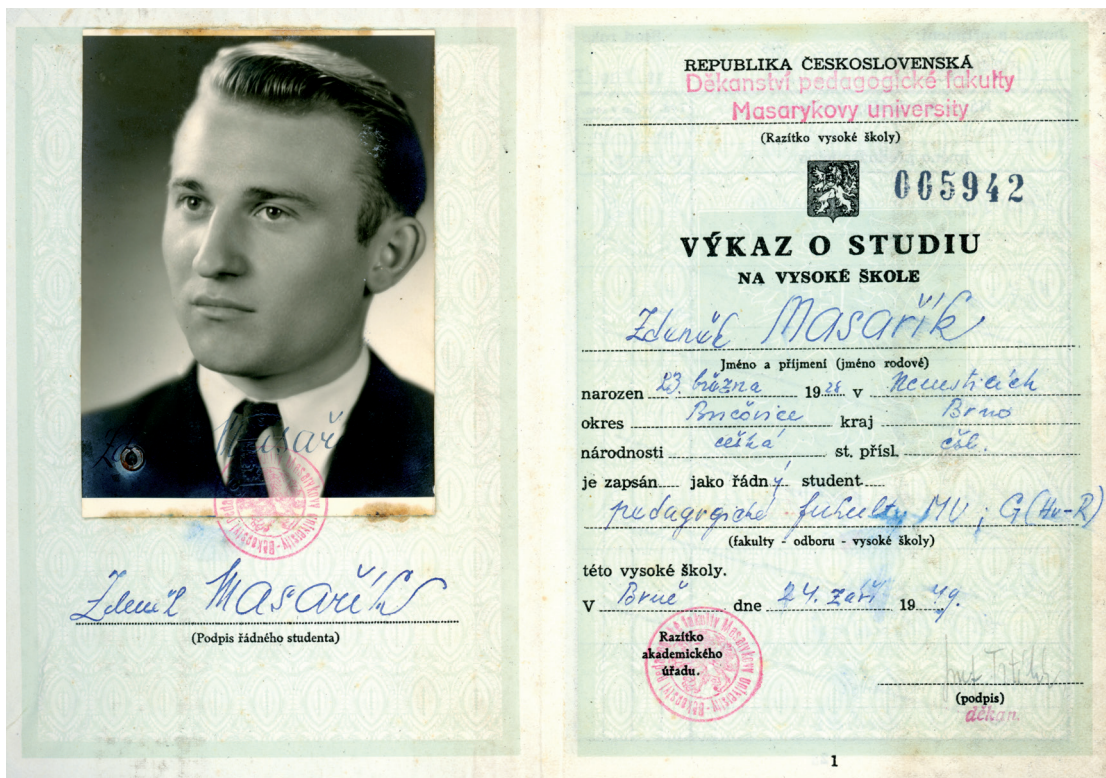
Zdeněk Masařík se narodil 23. března 1928 v jihomoravské obci Nemotice (okres Vyškov). Po absolvování základní školy a gymnázia v Bučovicích (maturoval roku 1949) započal studium na Masarykově univerzitě: obory němčina, ruština a hudební výchova. Po ukončení 6. semestru odešel jako stipendista na univerzitu v Lipsku, kde pokračoval ve studiu germanistiky a pod vedením renomovaného profesora Henrika Beckera napsal svou diplomovou práci na téma *Zur Situation des deutschen Wortschatzes nach 1945*. Roku 1953 pak na lipské univerzitě složil státní zkoušku. V Lipsku navštěvoval přednášky a semináře řady známých germanistů, jako byli např. Theodor Frings, Ludwig Erich Schmitt nebo Elisabeth Karg-Gasterstätt; pobyt v Lipsku rozhodujícím způsobem ovlivnil celou jeho další odbornou dráhu (zájem o historický vývoj jazyka, o dialektologii, o tzv. kancelářský jazyk, o vývojové tendence současného jazyka). Po návratu do Brna v podzimním semestru 1953-1954 nastoupil na katedře germanistiky filozofické fakulty jako interní vědecký aspirant. Svou dizertaci, v níž zkoumal úřední němčinu (*Kanzleisprache*) v brněnské oblasti ve 14. a 15. století *Die Sprache der Brünner deutschen Urkunden*, úspěšně obhájil v roce 1959 na Karlově univerzitě v Praze. O této problematice tehdy publikoval i řadu dílčích článků a studií.

Této problematice byla také věnována i jeho práce habilitační *Die mittelalterliche deutsche Kanzleisprache Süd- und Mittelmährens* (1965, publikováno 1966). Hodnost DrSc. pak získal na základě práce *Die frühneuhochdeutsche Geschäftssprache in Mähren*, kterou úspěšně obhájil roku 1984 na Humboldtově univerzitě v Berlíně. Všechny tři uvedené práce jsou založeny na bohatém a neobyčejně rozsáhlém pramenném rukopisném materiálu. Při práci na nich hrály velkou úlohu i pomocné vědy historické, konkrétně pak častá a plodná spolupráce s brněnským historikem profesorem Miroslavem Flodrem.

Kromě středověkého a raně novověkého úředního jazyka patřil Masaříkův zájem, v návaznosti na tradice brněnské germanistiky, i některým středověkým literárním dílům. Byl to například mikulovský zlomek legendy *Barlaam und Josaphat* z pera Rudolfa von Ems (1974), dále pak rýmovaný i prozaický překlad *Dalimilovy kroniky* (1991, 1993); rovněž tak nepublikovaná dílčí zkoumání německého překladu *Pulkavovy kroniky*.

Přestože se profesor Masařík zabýval převážně staršími formami jazyka, věnoval se významnou měrou i jazyku současnému a jeho některým aspektům. Zejména se velmi zajímal o různé formy modality. Při jejím zkoumání se zaměřoval především na kontrastní přístup, na srovnávání jednotlivých jevů v němčině a v češtině, většinou ve spolupráci s brněnskými bohemisty, jmenovitě s Miroslavem Greplem.

Pominout v této souvislosti samozřejmě nelze Masaříkovu spolupráci s četnými zahraničními a mezinárodními institucemi i jeho osobní kontakty s předními světovými germanisty. To začalo již v mládí, v době studií v Lipsku, a pokračovalo v době jeho působení jako lektora na Humboldtově univerzitě v 60. letech. Díky přiznání Humboldtova stipendia a s tím souvisejícími studijními pobyty (např. *Deutsches Sprachatlas* v Marburgu v roce 1968) mohl v 60. letech navázat také řadu důležitých osobních kontaktů s předními germanisty v tehdejší Německé spolkové

REPUBLICA ČESKOSLOVENSKÁ
 Dekanství pedagogické fakulty
 Masarykovy university
 (Razítko vysoké školy)

005942

VÝKAZ O STUDIU
 NA VYSOKÉ ŠKOLE

Zdeňek Masařík

Jméno a příjmení (jméno rodové)

narozen *23. března* 19*28* v *Komárově*
 okres *Brno* kraj *Brno*
 národnosti *česká* st. přísl. *čsl.*
 je zapsán jako řádný student
pedagogické fakulty MU; G(Hu-R)
 (fakulty - odboru - vysoké školy)

této vysoké školy.
 v *Brně* dne *24. září* 19*49*

Razítko akademického úřadu.

(podpis) *adon*

1

Studentský index Zdeňka Masaříka
 Zdroj: Archiv MU, fond B 134

Zdeněk Masařík při debatě s kolegy v roce 2012 (spolu s Ivou Zündorf)
 Zdroj: Archiv ÚGNN

republice (Günter Bellmann, Hans Peter Althaus, později pak Albrecht Greule a Norbert Richard Wolf). Tyto kontakty byly pak ovšem v 70. a 80. letech velmi omezeny. Zmínit je nutno i jeho mnohaleté působení v komisi germanistů, koordinující odborné styky mezi tehdejší NDR a ČSSR (např. brněnská katedra udržovala dlouholetou a plodnou spolupráci s germanistikou a nordistikou na univerzitě v Greifswaldu). V roce 1983 byla profesoru Masaříkovi jako uznání za jeho zásluhy při zkoumání německého jazyka a při koordinaci bádání o starších stádiích jazyka udělena prestižní cena Jakuba a Wilhelma Grimma (Jacob-und-Wilhelm Grimm-Preis).

Základní okruhy Masaříkova odborného působení byly již naznačeny, souhrnně lze uvést ještě etapy jeho akademické dráhy: vědecký aspirant (1953–1956), odborný asistent (1956–1966), CSc. (1960), lektor češtiny na Humboldtově univerzitě (1960–1962), jmenování docentem (1966), přiznán titul DrSc. (1984), jmenování profesorem pro germánskou filologii (1986). Po emeritování dosavadního vedoucího katedry profesora Zatočila, jehož žákem Masařík byl, se stal vedoucím katedry germanistiky a nordistiky, kterou vedl v letech 1971–1991. V letech 1984–1989 byl současně vedoucím katedry anglistiky a amerikanistiky a zasloužil se o zachování této katedry jako samostatné jednotky. V letech 1987–1989 působil jako proděkan filozofické fakulty. I po svém emeritování se profesor Masařík podílel jako pedagog aktivně na činnosti katedry až do roku 2012 a prakticky až do své smrti (zemřel 19. října 2016) zůstával s ústavem v pravidelném osobním kontaktu. Jako pedagog působil po léta i na ústavu archivnictví a pomocných věd historických, kde studentům zprostředkovával znalosti středověké němčiny.

Profesor Masařík v roce 1977 založil a v následujících letech jako hlavní redaktor vedl odborné germanistické periodikum „Brünner Beiträge zur Germanistik und Nordistik“, které se postupně stalo uznávaným odborným časopisem. Byl i iniciátorem a dlouholetým předsedou Svazu germanistů České republiky.

Kromě působení na filozofické fakultě Masarykovy univerzity si profesor Masařík získal i velké zásluhy o germanistiku na ostatních univerzitách v České republice. Především se jedná o Slezskou univerzitu v Opavě, kde se již počátkem 90. let významnou měrou podílel na založení tamější germanistiky a po řadu let byl v Opavě i pedagogicky činný. Od poloviny 90. let pak aktivně působil i na nově se konstituující germanistice na univerzitě v Ostravě.

Profesor Masařík byl osobností nezapomenutelnou, jeho zásluhy odborné i organizační jsou velké, bez něho si všestranný rozvoj germanistiky na Masarykově univerzitě i v České republice v období druhé poloviny 20. století nelze představit.

Druhou významnou osobností poválečné brněnské germanistiky je medievistka a lingvistka Eva Uhrová. Narodila 7. dubna 1933 v Praze, po maturitě na gymnáziu v Brně (roku 1952) studovala v letech 1952–1957 na filozofické fakultě brněnské univerzity obory němčina a ruština. Po dvouletém působení na středních školách byla v roce 1959 přijata jako asistentka na tehdejší Katedru germanistiky filozofické fakulty Univerzity J. E. Purkyně, kde pracovala nepřetržitě po více než 40 let. Postupně byla asistentkou a odbornou asistentkou, roku 1980 pak byla jmenována docentkou. Dlouhodobě byla také tajemnicí katedry a zástupkyní vedoucího katedry.

Od příchodu na katedru se kromě pedagogického působení začala zabývat i odbornou vědeckou činností. Orientovala se zpočátku na problematiku jazykového vývoje němčiny, zejména na shledávání pramenů a následný rozbor středověké rukopisné literatury vzniklé na našem území, dále pak na porovnání těchto památek s jinojazyčnými verzemi. Kandidátskou práci *Sprachliche und literaturhistorische Analyse zweier Lucidariushandschriften aus dem 15. Jahrhundert*, z velké části publikovanou v odborných časopisech, obhájila v roce 1966. O tom, že se zaměřovala již od počátku své odborné činnosti na srovnávání němčiny s češtinou, svědčí pak její studie na příbuzné téma „Bemerkungen zum deutschen und altschechischen Lucidarius“ (1965). Další práce obdobného charakteru byly věnovány rozboru dvou rukopisů německé verze Cestopisu tzv. Mandevilla („Eine Prager deutsche Handschrift der Reisebeschreibung Mandevilles“, „Bemerkungen zur deutschen Fassung der Reisebeschreibung Mandevilles“, 1974). Jinou oblastí,

Oslava na katedře v polovině 90. let. Zleva Libor Štukavec, Otto Hájek, Zdeněk Mareček, Blanka Vacková, Jaromír Zeman, Jiří Munzar
Zdroj: Archiv ÚGNN

Porada v knihovně katedry. Zleva Jiří Munzar, Libor Štukavec, Marta Stojanová
Zdroj: Archiv MU, fond B 134

které se Uhrová věnovala, pak byla pozdně středověká traktátová literatura („Zur spätmittelalterlichen Traktatliteratur“, 1970).

V další odborné činnosti se Eva Uhrová zaměřila na současný německý jazyk, a to především v konfrontaci s češtinou. V těchto pracích se soustřeďovala na výzkum mluveného jazyka, zejména se zřetelem k praktické výuce. Jiné práce, týkající se problematiky současného jazyka, jsou věnovány většinou lexikologii, konkrétně např. problematice vidu a průběhu slovesného děje. Na hranici mezi lexikologií a literární vědou jsou konfrontační studie z oblasti onomastiky, případně literární onomastiky. Po více než 40. let byla docentka Uhrová velmi aktivní členkou kolektivu brněnské germanistiky ve druhé polovině 20. století po všech stránkách a lze jen opakovat to, co bylo řečeno o profesoru Masaříkovi: bez jejího odborného a pedagogického působení si lze jen velmi těžko představit úspěšnou existenci tohoto oboru na úrovni.